

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 7. joulukuuta 2017
(OR. en)

15563/17

SOC 802
EMPL 613
ECOFIN 1106
SAN 460
EDUC 451

YHTEENVETO ASIAN KÄSITTELYSTÄ

Lähetäjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Päivämäärä:	7. joulukuuta 2017
Vastaanottaja:	Valtuuskunnat
Ed. asiak. nro:	14636/17
Asia:	Itsenäisen asumisen lähiyhteisöllisten tuki- ja hoivamuotojen lisääminen – Neuvoston päätelmät

Valtuuskunnille toimitetaan liitteessä TSTK-neuvoston 3569. istunnossaan 7. joulukuuta 2017 hyväksymät neuvoston päätelmät itsenäisen asumisen lähiyhteisöllisten tuki- ja hoivamuotojen lisäämisestä.

Itsenäisen asumisen lähiyhteisöllisten¹ tuki- ja hoivamuotojen lisääminen
Neuvoston päätelmät

TODETEN SEURAAVAA:

1. Taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistäminen, sosiaalisen syrjäytymisen ja syrjinnän torjuminen sekä korkean työllisyysasteen ja sosiaaliturvan edistäminen ovat perussopimuksissa vahvistettuja Euroopan unionin tavoitteita. Lisäksi Euroopan unionin perusoikeuskirjan mukaan EU:n toimielinten sekä jäsenvaltioiden, kun ne soveltavat unionin oikeutta, olisi huolehdittava yksilön oikeuksista, kansalaisoikeuksista sekä poliittisista, taloudellisista ja sosiaalisista oikeuksista.
2. Euroopan unioni ei ole vain jäsenvaltioidensa muodostama unioni, vaan jäsenvaltioiden kansojen unioni. Kaikki ihmiset syntyvät tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan, ja kaikki elämä on samanarvoista. Ihmisille, jotka kohtaavat erityisiä haasteita, ongelmia ja vaikeuksia, olisi annettava mahdollisuus saada tarpeisiinsa perustuvaa tukea, joka kannustaa osallistumaan aktiivisesti yhteiskuntaan ja työmarkkinoille. Jotta ihmiset voisivat hyödyntää mahdollisuutensa ja osallistua sosiaaliseen ja taloudelliseen elämään, heitä on tuettava elämän käännekohdissa.
3. Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot ovat näkyvästi sitoutuneet suojelemaan haavoittuvien ihmisten oikeuksia ja edistämään itsenäistä elämää ja yhteisöllisyyttä esimerkiksi ratifioimalla Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista, jossa tunnustetaan kaikkien vammaisten henkilöiden yhdenvertainen oikeus itsenäiseen elämään ja osallisuuteen yhteisössä, jossa heillä on muiden kanssa yhdenvertaiset valinnanmahdollisuudet.

¹ Näissä neuvoston päätelmissä termi "lähiyhteisöllinen" tarkoittaa samaa kuin laitoshoidosta yhteisöllisiin palveluihin siirtymiseksi annetuissa yhteisissä eurooppalaisissa suosituksissa esiintyvä termi "yhteisöllinen".

KOROSTAEN SEURAAVAA:

4. Eurooppalaisen sosiaali- ja työllisyyspolitiikan tulevaisuutta muokkaavat etenkin demografinen kehitys, talouden digitalisoituminen, työelämän muutosten vauhti ja laajuus sekä erilaiset kriisit.
5. Yhteisten eurooppalaisten arvojen, kuten ihmisarvon, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien, on ohjattava yhteiskuntaa, ne on otettava huomioon sosiaalisten mallien jatkuvassa kehittämisessä ja niiden on tuettava 2000-luvulle soveltuvia järjestelmiä. Jäsenvaltiot, niiden viranomaiset, EU:n toimielimet, työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunta kaikilla tasoilla ovat yhdessä vastuussa sellaisen vauraamman ja oikeudenmukaisemman Euroopan kehittämisestä, jossa taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehitys kulkevat käsi kädessä.
6. Vaikka sosiaalipolitiikassa oikeudellinen vastuu ja toimivalta on jäsenvaltioilla ja hoivajärjestelmien riittävät uudistukset on pantava täytäntöön kansallisella tasolla, voi avoimen koordinoitimenetelmän puitteissa käytävä laajempi EU-tason keskustelu antaa hyvän panoksen yhteisten toimintamallien laatimiseen. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari, jossa esitetään useita keskeisiä periaatteita ja oikeuksia, kuten oikeus kohtuuhintaiseen ja korkeatasoiseen pitkäaikaishoitoon, tukee tätä linjaa.
7. Hyvinvointivaltion onnistuminen edellyttää älykästä vuorovaikutusta sosiaalipolitiikan ja talouspolitiikan välillä, innovointiin kannustamista, yrittäjyyden tukemista sekä investointeja henkiseen pääomaan ja työ- ja elinympäristöön. Miljoonat ihmiset eivät vielä kukaan kykene käyttämään kaikkia mahdollisuuksiaan henkilökohtaisten, yhteiskunnallisten ja institutionaalisten esteiden vuoksi, ja tämä voi tehdä itsenäisen elämän vaikeaksi. Sen lisäksi, että politiikka antaa taloudellista turvaa vakavien sosiaalisten riskien varalta, sen tulisi panostaa toimenpiteisiin, jotka lisäävät kaikenikäisten ihmisten, lapsista vanhuksiin, aktiivointia ja voimaantumista.

8. Yksilön pitäisi saada valita hoivaympäristönsä itsenäisesti, ja tätä päätöstä tulisi kunnioittaa. Ajattelutapaa on muutettava, jotta periaate, jonka mukaan jokaisella on oikeus elää itsenäisesti yhteisössään, olla yhteiskunnan aktiivinen jäsen ja osallistua elämäänsä koskeviin päätöksiin, tunnustettaisiin nykyistä laajemmin. Vammaisten henkilöiden ja ikääntyneiden työntekijöiden työllistymismahdollisuudet ovat tässä yhteydessä olennaisen tärkeitä, jotta jokainen voi hyödyntää koko potentiaalin.
9. Vaikka unionissa on vielä paljon erillisiä laitoksia, jäsenvaltioissa ollaan selvästi siirtymässä lähiyhteisöllisiin tuki- ja hoivavaihtoehtoihin. Kuitenkin on selvää, että olemassa olevien laitosten määrää ei voida vähentää ennen kuin kohtuuhintaisia ja korkeatasoisia lähiyhteisöllisiä ratkaisuja on käytössä. Nykyaikaisten ja korkeatasoisten lähiyhteisön palvelujen kehittämiseksi ja hoivanantajien, erityisesti omaishoitajien tuen lisäämiseksi tarvitaan selkeä strategia ja mittavia investointeja. Erityisesti olisi keskityttävä luomaan ja laajentamaan itsenäisen ja aktiivisen elämän mahdollisuuksia ensisijaisesti lisäämällä ihmisten voimaantumista kaikilla keskeisillä aloilla. Laitoksissa olisi tuettava asukkaiden itsenäisyyttä, tarjottava korkeatasoista yksilöllistä hoivaa ja otettava huomioon erityisesti sellaisten huolenpidosta riippuvaisten henkilöiden tarpeet, joille lähiyhteisöllinen hoiva ei ole paras vaihtoehto. Kaikissa hoivaympäristöissä on olennaisen tärkeää varmistaa turvallisuus, ihmisarvo ja syrjimätön toimintaympäristö.
10. Itsenäiseen elämään sekä lähiyhteisölliseen hoivaan ja tukeen liittyvä sukupuoliulottuvuus on otettava johdonmukaisesti huomioon. Koska yhtäältä huomattavan osan hoivasta antavat virallisen järjestelmän ulkopuolella toimivat omaishoitajat, jotka ovat pääasiassa naisia, on tärkeää huolehtia siitä, että palkaton hoivatyö tunnustetaan laajemmin. Myös hoiva- ja hoitovastuun sekä palkkatyön yhteensovittamista sekä miesten että naisten elämän kaikissa vaiheissa olisi tuettava, jotta vastuu jakautuisi tasaisemmin heidän välillään. Toisaalta sukupuolten välistä palkkaeroa ja sukupuolistereotypioita on torjuttava palkkatyössä esimerkiksi niin, että useampia miehiä kannustetaan hakeutumaan hoiva-alalle.

11. Innovaatioita, kuten tieto- ja viestintätekniisiä ratkaisuja, olisi käytettävä parantamaan lähiyhteisöllisen tuen ja hoivan laatua. Uusien ja luovien ratkaisujen ei kuitenkaan välttämättä tarvitse perustua teknologisiin innovaatioihin. Niiden taustalla voi olla myös sosiaalisia innovaatioita, kuten yhteiskehittämistä, yhteistyötä ja yksilökeskeistä palvelusuunnittelua.
12. Euroopan rakenne- ja investointirahastoilla (ERI-rahastoilla) on merkittävä osuus uudistusten toteuttamisessa. Ne tukevat yhteisöä ja varmistavat politiikkatoimien tehokkaamman toteuttamisen. Ohjelmakausi 2014–2020 tarjoaa poikkeuksellisen hyvän tilaisuuden edistää Euroopan sosiaalirahaston, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston ja Euroopan aluekehitysrahaston kohdennetumpaa käyttöä tukemaan siirtymistä laitoshoidosta lähiyhteisöllisiin palveluihin sosiaalisen osallisuuden edistämistä ja köyhyyden torjuntaa koskevan temaattisen tavoitteen puitteissa. Useat jäsenvaltiot ovatkin ottaneet tärkeimmiksi investointikohteiksi tähän liittyviä politiikkavaihtoehtoja,

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO

– PYYTÄÄ KOMISSIOTA

13. Edistämään keskustelua, ohjaamaan perusteellista pohdintaa kaikkein ajankohtaisimmista lähiyhteisöllisiin palvelumuotoihin siirtymistä koskevista kysymyksistä ja helpottamaan laitoshoidosta yhteisöllisiin palveluihin siirtymiseksi annettujen yhteisten eurooppalaisten suositusten ja Euroopan unionin rahastojen käytöstä tähän tarkoitukseen laaditun oppaan käytännön toteuttamista;
14. Tehostamaan edelleen näyttöön perustuvien ja innovatiivisten ratkaisujen, lupaavien käytäntöjen ja asiantuntemuksen vaihtoa jäsenvaltioiden, asiantuntijoiden ja kansalaisjärjestöjen välillä lähiyhteisöllisten palvelujen laajentamiseksi;
15. Jatkamaan kollektiivitalouksia koskevaa analyysia ja kannustamaan jäsenvaltioita ja Eurostatia selvittämään mahdollisuutta sisällyttää Eurostatin pilottitutkimuksiin toteutettavuusanalyysi siitä, voidaanko kollektiivitaloudet ottaa mukaan tutkimuksiin tai muihin asianmukaisiin tietolähteisiin, kun kustannukset ja resurssit otetaan huomioon;

16. Tukemaan edelleen rakenteellisten uudistusten käynnistämistä sekä uusien hoivamallien ja hoitomuotojen testaamista esimerkiksi rahoittamalla innovaatioita ja startup-yrityksiä, jotka vauhdittavat lähiyhteisöllisten tuki- ja hoivamuotojen kehittämistä sekä edistävät mahdollisuuksia itsenäiseen asumiseen; tässä voidaan hyödyntää ERI-rahastoja, rakenneuudistusten tukiohjelmaa ja muita rahoitusjärjestelmiä, kuten työllisyyttä ja sosiaalista innovointia koskevaa Euroopan unionin ohjelmaa (EaSI) ja Horisontti 2020 -puiteohjelmaa;

– **KEHOTTA A KOMISSIOTA JA JÄSENVALTIOITA toimivaltuuksiensa puitteissa ja jäsenvaltioiden tilanteen huomioon ottaen**

17. Aloittamaan yleisen tietoisuuden parantamiseksi avoimen julkisen keskustelun lähiyhteisöllisten tuki- ja hoivavaihtoehtojen saatavuuden lisäämisestä ja seuraamaan säännöllisesti yleisen mielipiteen muutoksia. Osallistumaan aktiivisesti julkiseen keskusteluun, jossa on mukana media, asiantuntijoita, kansalaisyhteiskunta, yhteisöjä ja kohderyhmiä, kannustamaan toimintaan paikallisyhteisöjen kanssa stigmojen ja tabujen poistamiseksi, puuttumaan todettuihin riskeihin, saamaan aikaan yhteisymmärrystä ja keskinäistä kunnioitusta sekä valmistamaan kaikkia sidosryhmiä lähiyhteisöllisten palvelujen kehittämiseen ja parantamiseen;

18. Seuraamaan tiiviisti ERI-rahastojen ja muiden EU:n keskeisten rahoitusmekanismien käytön seuranta tarkoituksena kannustaa siirtymään laitoshoidosta lähiyhteisöllisiin hoivamuotoihin;

– **KEHOTTA A JÄSENVALTIOITA oman tilanteensa huomioon ottaen**

19. Toimimaan tarpeen mukaan laitoshoitotarkoituksista riippuvuuden vähentämiseksi, kehittämään itsenäisen asumisen toimintamallia kaikissa hoivaympäristöissä ja nopeuttamaan siirtymistä laitoshoidosta lähiyhteisöllisiin hoivamuotoihin tukemalla ja edistämällä kotona asumista ja laadukkaan tuen tarjoamista sekä varmistamalla asianomaisten henkilöiden laajempi osallistuminen päätöksentekoon;

20. Tehostamaan lähiyhteisöllisten palvelujen kehittämistä asianomaisten henkilöiden ja heidän lähiympäristönsä tarpeiden pohjalta;
21. Antamaan vastuuviranomaisilleen edelleen voimavaroja innovatiivisten ja räätälöityjen tukimuotojen kehittämiseksi asianmukaisten tarvearviointien pohjalta ja ottaen palvelujen suunnittelussa ja tarjoamisessa huomioon asianomaisten henkilöiden sekä heidän perheidensä odotukset. Tähän kuuluu oikeus valita palveluntarjoaja ja hoivaympäristö monista eri vaihtoehdoista;
22. Tukemaan edelleen itsenäisen asumisen mahdollistamiseksi tarvittavan sääntelykehyksen ja infrastruktuurin luomista sekä pätevän henkilöstön ja palvelujen saatavuutta. Koulutukseen panostaminen, turvallinen työympäristö ja asianmukaiset työolot ovat ratkaisevan tärkeitä sekä lähiyhteisöllistä tukea ja hoivaa tarjoaville että laitoksissa työskenteleville hoivanantajille;
23. Antamaan yhteisöille voimavaroja ja ottamaan ne paremmin mukaan politiikkatoimien suunnitteluun ja toteuttamiseen käyttämällä esimerkiksi jakamistalouden kaltaisia älykkäitä ratkaisuja sekä luomaan synergioita eri politiikkalohkojen välille paremman kustannusvaikuttavuuden ja kestävyuden saavuttamiseksi pitkällä aikavälillä;
24. Muuttuvan työelämän huomioon ottaen edistämään hoitolaitoksissa työskennelleiden henkilöiden laajempia koulutus- ja työmahdollisuuksia ja ottamaan huomioon hoivapalvelualan työllisyys- ja osaamistarpeet. Jotta siirtyminen lähiyhteisöllisen hoiva-alan uusiin työmuotoihin olisi helpompaa, tarvitaan hoitolaitoksissa työskentelevien ammattilaisten uudelleenkoulutusta ja osaamisen kehittämistä sekä laitosten ulkopuolella tukea ja hoivaa tarjoavien hoivanantajien asianmukaista kouluttamista;
25. Jos mahdollista, keräämään tarjottujen palvelujen tai erityistarpeiden, oleskelun syyn, iän ja sukupuolen mukaan eriteltyä vertailukelpoista tietoa erityyppisissä laitoksissa asuvien tai muunlaista hoivaa saavien henkilöiden määristä;

– **PYYTÄÄ SOSIAALISEN SUOJELUN KOMITEAA**

26. Yhteistyössä komission kanssa edelleen helpottamaan ja kannustamaan lähiyhteisöllisiin tuki- ja hoivamuotoihin siirtymistä koskevien ideoiden, asiantuntemuksen, kokemusten ja lupaavien käytäntöjen keräämistä ja jakamista sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen osallisuuden avoimen koordinoitimenetelmän puitteissa;
27. Järjestämään esimerkiksi sosiaalista suojelua ja sosiaalista osallisuutta koskevassa vertaisarviointiohjelmassa temaattisia katsauksia lähiyhteisöllisiin tukimuotoihin siirtymisen yhteydessä tapahtuneesta myönteisestä kehityksestä ja saaduista tuloksista sekä saatavilla olevista tukivaihtoehtoista;
28. Yhteistyössä komission ja sosiaalisen suojelun komitean indikaattorityöryhmän kanssa määrittämään tärkeimmät vaikutusalueet, käynnistämään keskustelua ja selvittämään mahdollisuutta kehittää soveltuvia yhteisiä indikaattoreita mittaamaan pitkäaikaishoidon tarjonnan saatavuutta, kohtuuhintaisuutta ja laatua eri hoitomuodoissa.

VIITEASIAKIRJAT**Euroopan unioni**

- Euroopan unionin perusoikeuskirja (EUVL C 326, 26.10.2012, s. 391)
- "Eurooppa 2020 – Älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun strategia" (EUCO 13/10)
- ERI-rahastoja koskeva lainsäädäntö, erityisesti asetukset 1303/2013 (yhteisiä säännöksiä koskeva asetus), 1304/2013 (ESR) ja 1301/2013 (EAKR), EUVL L 347, 20.12.2013
- Rakenneuudistusten tukiohjelma 2017–2020 (PE-CONS 8/17)
- Toimielinten välinen julistus Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista²

Neuvosto

- Neuvoston päätelmät arvokkaasta ikääntymisestä (15955/09)
- Euroopan unionin neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselma uusista eurooppalaisista vammaisuuden puitteista (10173/10)
- Neuvoston päätelmät Euroopan vammaisstrategian 2010–2020 täytäntöönpanon tukemisesta (11843/11)
- Neuvoston päätelmät mielenterveyden ja henkisen hyvinvoinnin eurooppalaisesta sopimuksesta: tulokset ja tulevat toimet (EUVL C 202, 8.7. 2011, s. 1)
- Neuvoston päätelmät työ- ja sosiaalipoliittisesta ohjausjärjestelmästä osallistavassa Euroopassa (15070/15)
- Neuvoston päätelmät integroidusta lähestymistavasta köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnassa (10434/16)
- Neuvoston päätelmät romanien integrointiprosessin nopeuttamisesta (15406/16)
- Euroopan unionin neuvoston ja jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä (10085/17)

² https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_en.pdf

Komissio

- Valkoisen kirjan myötä käynnistetty prosessi Euroopan tulevaisuudesta (Euroopan sosiaalinen ulottuvuus (8717/17), globalisaation hallinta (9075/17), talous- ja rahaliiton syventäminen (9940/17))
- Komission suositus, 20. helmikuuta 2013, Investoidaan lapsiin – murretaan huono-osaisuuden kierre (2013/112/EU)
- Komission yksiköiden valmisteluasiakirja: Taking stock of the 2013 Recommendation on "Investing in children: breaking the cycle of disadvantage" (8712/17)
- Komission yksiköiden valmisteluasiakirja: Sosiaalisia investointeja koskeva paketti, Long-term care in ageing societies - Challenges and policy options (SWD(2013) 41 final)
- Euroopan vammaisstrategia 2010–2020: Uudistettu sitoutuminen esteettömään Eurooppaan" (COM(2010) 636 final).

Muut

- Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (UNCPRD)
- Euroopan ihmisoikeussopimus (ECHR)
- Yhteiset eurooppalaiset suositukset laitoshoidosta yhteisöllisiin palveluihin siirtymiseksi ja Työkalut eurooppalaisten varojen käytöstä laitoshoidosta yhteisöllisiin palveluihin siirtymiseen (2012)
- Eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä
- YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista
- Yhdistyneiden kansakuntien ikääntyneitä ihmisiä koskevat periaatteet (1991)
- Laitoshoidosta lähiyhteisöllisiin palveluihin siirtymistä käsittelevä eurooppalainen asiantuntijaryhmä (EEG)
- Laitoshoidosta lähiyhteisöllisiin palveluihin siirtymistä käsittelevän ad hoc -asiantuntijaryhmän raportti (2012)
- Euroopan itsenäisen elämän verkosto (ENIL)
- Euroopan unionin perusoikeusviraston raportti "From Institutions to Community living", Part I - commitments and structures, Part II – funding and budgeting, Part III – outcomes for persons with disabilities (2017)
- Päätelmät konferenssin "Ihmisarvo + itsenäinen elämä = laitoshoidon purkaminen" tuloksista (12.–13. lokakuuta, Tallinna Viro)³

³ http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Ministeeriumi_tutvustus_ja_struktuur/conference_conclusions.pdf